

(3) la heredad de su padre, o de su abuelo, despues de la muerte dellos, seyendo mayor de edad de veinte, e cinco años, (4) si la heredad, o los bienes della non fueren enagenados, bien los puede despues cobrar, (5) e auer, fasta tres años. Mas si las cosas de la herencia (6) fueren enagenadas, non las podria despues cobrar, nin auer. Fuera ende, si fué de menor edad, así como de suyo diximos. (7)

TITULO VII.

De como, e por que razones, puede ome desheredar en su Testamento a aquel que deue heredar sus bienes. E otrosi, por que razones puede perder la Herencia, aquel que fue se establecido por Heredero en el, maguer non lo desheredasse.

Graucemente yerran los omes, a las vegas, contra aquellos en cuyos bienes deuen ser herederos; por que los han,

leg. fin. voluit, quod procederet etiam in filio emancipato per L. nonnunquam, ff. de collatio. honor. quæ satis urgebat: communiter tamen doct. tenent contra illam gloss. & quod illa, L. fin. non procedat in filio emancipato, ut attestat Alexand. ibi. & idem voluit gloss. in leg. si emancipata, ubi bonus text. C. de jur. & fact. ignor. Paul. de Cast. in dicta leg. si emancipata, tenet contra comunem opinionem, quia emancipato ita de æquitate prætoria debita est hæreditas patris, sicut filio in potestate, & quia hodie præterito filio emancipato, ita redditur testamentum nullum, si præterito facta fuit sine causæ expressione, sicut si filius in potestate esset præteritus sine causa, ut in authentico, de hered. & fals. §. exheredator, quæ tamen fundamenta dicit fragilia, Alexand. in dicta leg. fin. fatetur tamen post Cinum, & Ray. in dicta leg. fin. & Bald. in dicta leg. si emancipata, quod emancipatus infra annum poterit revocari repudiationem suam, argum. dicta leg. nonnunquam, idemque esse in quocumque descendente qui non esset suus, vel emancipatus eadem ratione, sicut in hæreditate materna potest repudiatio revocari per filium intra annum, L. filii mater, §. 1. ff. ad Tertullian. & ibi Bart. & idem Bart. in dicta leg. si quis suus, licet contrarium tenuerit, in dicta leg. fin. Primum tamen tenet Alex. in leg. qui se patris, col. 4. C. unde liberi, & in dicta leg. fin. post Cin. & Ful. gloss. ibi, & Jacob. de Rave. Cin. & Bal. in leg. 2. C. de jur. & fact. ignor. & ad L. 2. C. de jur. & fact. ignoran. quæ videtur obitare, responde, ut per Alex. ibidem post gloss. in dicta leg. 2. quod ibi erat elapsus annus, vel sequens adiverat.

(3) El nieto. Intellige de eo, qui est suus hæres, avo: veluti quia est in potestate avi, ut in §. 1. institut. de nupt. tenet Bart. in leg. si quis suus, ff. de iure deliber. & in dicta leg. fin. unde cum hodie, per L. Tauri filius per matrimonium liberetur a patria potestate filii ab eo geniti: cum non sint in potestate avi, non habebunt in successione avi beneficium huius, L. habebunt tamen beneficium, L. nonnunquam, ff. de collatio. honor. ut & ibi tenet gloss. & ut hic vides: cum istud privilegium detur descendentes ratione suavitatis, non procedet hæc L. de contra in successione descendendum quoad ascendentes, quia cessat ibi suitas, tenet gloss. fin. in fine, in leg. non iustam, C. ad Trebellian. possent tamen ulque ad annum revocare abstentionem per dicta, L. filii, mater, §. 1. ff. ad Tertullian. tenet Jason. in dicta leg. fin.

(4) De veinte, e cinco años. Quid si esset minor tempore abstentionis? Dic ut in dicta leg. fin. aqua ista sum-

a su finamiento, a desheredar dellos. Onde, pues que en los Titulos ante deste mostramos de los establecimientos de los herederos, como pueden ser fechos, e de todas las otras cosas que les pertenescen; queremos aquí dezir, de los desheredamientos, que los omes fazen a las vegadas a su fin, con plear que reciben de aquellos, de quien deuen recibir servicio, e plazer. E mostraremos primero, que cosa es desheredamiento. E quien lo puede fazer. E a quien. E como deve ser fecho. E por que razones. E que fuerça ha. E otrosi diremos, por quales yerros puede perder la herencia, a aquel que fue establecido por heredero en el testamento, maguer non fué desheredado.

LEY

ista est, & adverte, quia ista L. videtur reprobare opinionem gloss. & Bartol. in dicta leg. fin. volentium per text. ibi, ubi etiam idem tenet Alberic. & Bald. quod etiam si major vigintiquinque annis, repudiet hereditatem paternam: si tamen repudiet intra vigesimum nonum annum, & sic intra quadriennium, quod adhuc habebit aliud triennium, quod etiam tenet ibi Paulus de Castro, reprobara opinione aliorum, qui dicebant, tunc non dari nisi tantum triennium: quæ videtur fuisse opinio Azo. quam approbat ista L. tene ergo menti istam legem partitarum, & text. in dicta leg. fin. non probat opinionem gloss. & Bart. & Paul. quia loquitur in tempore, quo filius vult abstentionem, vel repudiationem revocare, & sic, quod si reperit se in minori etate, vel intra quadriennium tempore talis revocationis, non vero si tempore repudiationis cum erat major, & fecit illam intra quadriennium: quia cum tunc nulla tempora restitutionis ei superint, illico currit triennium, ut etiam habetur in dicta leg. fin.

(5) Despues cobrar. Limita nisi suus hæres haberet substitutum, nam per dationem substituti vulgaris tollitur suitas, L. apud Julianum, §. idem Julianus, ff. ad Trebellian. L. si filius hæres, ff. de liberis, & posthum. & tenet Alexand. & Jason. in dicta leg. fin. post gloss. ibi, in casibus tamen specialibus, in quibus per dationem substituti non tollitur suitas, adhuc procederet ista L. secundum Alexandrum ibi, & sic videtur, quod si filius repudiasset majoriam, in qua fuit institutus, non posset pœnitere, cum semper in majoria habeat substitutum. Item limita, si haberet conjundum, qui adiverat, quia tunc jam non esset res integra, secundum eundem Alexandrum ibi, secus si non adiverat, & idem dic, si legitimum jam adierat, secundum Bald. in leg. secundo, C. de jur. & fact. ignor. quasi equiparentur isto duo casus, bona jam esset distracta, vel hæreditatem per aditionem jam alteri esse acquisitam, pro quo Alexand. in dicta leg. fin. allegat. L. filii mater, §. 1. ff. ad Tertul.

(6) De la herencia. Omnes vel aliquæ eorum ita quod rerum distractio ponderosa sit: non enim venditio unius vegetis vini, vel unius facci tritici faciet hæreditatem in eodem statu non esse, secundum Angel. in dicta leg. fin. argu. L. cui dens abest, ff. de adilit. adit.

(7) Diximos. Supra eodem L. 18. & adde, L. fin. C. eodem, & ad contrarium de L. quod si minor, §. seavola, ff. de minor. responde ut per Alberic. in dicta §. seavola, ubi optime loquitur.

TITULUS VII. DE EXHEREDAT. LIBERO.

LEY I.

Que cosa es Desheredamiento.

Desheredar, (1) es cosa que tuelle a ome el derecho que auia, de heredar los bienes de tu padre, o de tu auuelo, o dotro qualquier quel tenga por parentesco. E esto feria, como si el testador (2) dixesse: Desheredo mio hijo; o, Mando que sea cistaño (3) de todos mis bienes,

LEY I.

Exheredatio est con sanguinei ab hæreditate in qua jus habet succedendi expulsió, & fit per hæc verba, exheredo filium meum propter talem causam, & alienum eum facio à bonis meis. Hoc dicit.

(1) Desheredar. Sequitur dicta Azo. C. de liber. præteri. in summa, versic. exheredare.

(2) El testador. Sive sit masculus, sive femina: cum neque patri, neque matri permittatur hodie exheredare, vel præterite filium sine intertione justæ causæ, ut in authent. non licet, C. de liber. præteri. & in authent. ut cum de appellario. cognosci, §. aliud quoque capitulum, colla. 8. unde hodie etiam contra testamentum matris, in quo filium non rite exheredavit, daretur bonorum possessio contra tabulas, licet enim de jure antiquo, Digestor. filius contra testamentum matris non habebat bonorum possessionem contra tabulas, ut in leg. illud, §. ad testamentum, ff. de honor. posses. contra tabul. & §. liber. insti. de exhered. libero, tamen post jura authentico-rum, & jura ista partitarum cum eodem jure detur bonorum possessio contra tabulas, quod datur jus dicendi nullum, ut inquit Bart. in leg. post mortem, §. fin. ff. de honor. posses. contra tabul. per L. 1. in princ. eod. tit. & filio exheredato à matre sine expressione causæ detur jus dicendi nullum, per dicta §. aliud quoque capitulum, & infra eod. L. 10. & dicta authent. non licet, dabitur ergo etiam bonorum possessio contra tabulas, contra testamentum foeminarum, & hoc etiam voluit Alexand. conf. 89. col. 2. vol. 2. incipit viso puncto.

(3) Que sea cistaño. Adde L. si quis filium, C. de liber. præteri. & sicut ista L. quod per exheredationem fiat extraneus exheredatus etiam à bonis quo titulo majorie fratris majori fuerunt relicta, & ejus descendentes, & his descendentes, aliis fratribus: ut in tali substitutione non veniat exheredatus, vide ad hoc bonum text. in authent. de hered. & fals. §. & hæc quidem, in ver. exheredatorum. Et quid si maledicat filium cum expressione causæ, an ex hoc dicatur rite exheredatus? Bald. quod non, in proximo decretalium, col. fin. versic. item quæro nunquid pater maledicendo filium, quod dictum retulit, & sequutus fuit Jason. in dicta authent. non licet, col. 1. C. de liber. præteri. & in aliis locis relatis per Guilielm. Benedic. in repetition. cap. Raynuntius, de testament. super verbo in eodem testamento relinquens, num. 213. Idem tamen Jason. in leg. si pater tuus, C. de heredib. insti. col. 2. tenet contra dictum Baldi, ex quo maledictio non est in genere, sed in specie. Allegat. L. Quotiens, §. si quis nomen, ff. de hered. insti. & ibi gloss. & forte hoc esset verius dum tamen ex conjecturis constet patrem animo exheredandi filium maledictionem protulisse, cum lex non sit imponenda verbis, sed rebus, L. 2. C. communia de legat.

(4) Que le deuiesse de heredar de derecho. Ex ista L. videtur comprobari dictum Bald. in repet. L. pater filium, col. 6. ff. de inoffic. test. & in repetit. L. in suis, ff. de liber. & posth. & in leg. posthumorum, ad fin. ff. de inoffic. rupt. test. quod quando exheredatur, vel præteritur sine causæ expressione, ille qui non tenet primum locum in successione: valeat exheredatio, vel præteritio, & ratio hujus dicti est, quod ille qui non tenet primum locum, non est institutus, neque exheredandus, L. Galus, §. in omnibus, ff. de liber. & posthum. L. si quis fi-

porque tal yerro me hizo. E esto mismo feria, si tales palabras dixelle contra tu nieto, o contra otro qualquier, que le deuiesse heredar de derecho (4).

LEY II.

Quien puede desheredar, e a quien.

Todo ome que pueda fazer testamento, a poder de desheredar (1) a orri de sus bienes.

lio exheredato, in princ. ff. de instit. rup. ex quo dicto resultat, quod si filius emancipatus exheredavit filium: & etiam exheredavit, seu præterit patrem: cujus præteritio habetur pro exheredatione, ut in dicta leg. pater filium, & ibi not. Bart. & mortuo testatore filius in judicio inofficiosæ querelæ fuit exclusus per sententiam à querela, & per hoc fuit aperta via querelanti patri qui tempore mortis non tenuit primum locum, cum præcederet à filio testatoris, quia pater non preterit succedere abintestato, neque dicere testamentum nullum: & habebit necesse intentare querelam inofficiosi testamenti, tanquam rite exheredatus quavis in sua exheredatione, vel præteritione non fuerit inserta causa, ut etiam tradit, & not. Alex. in authent. non licet, num. 5. & 6. C. de liber. præteri. & eadem ratione idem videtur dicendum, si pater filium rite exheredat causa inserta: nepotem vero ex eo exheredat sine expressione causæ, quod excluso filio à querela, nepos non poterit rumpere testamentum per jus dicendi nullum, vel per contra tabulas. Sed habebit necesse intentare querelam inofficiosi testamenti tanquam exheredatus, cum exheredato etiam de jure antiquo sine causæ expressione non dabatur contra tabulas, neque jus rumpendi testamentum, ut in leg. non putavit, in princ. ff. de honor. posses. contra tabulas, si vero nepos esset præteritus à patre: tunc ejus præteritio non haberetur pro exheredatione, imò competeret nepoti jus dicendi nullum, vel contra tabulandi, ut not. gloss. in leg. illud, §. 1. ff. de honor. posses. contra tabulas, & in leg. si si qui, ff. de inoffic. testam. & quæ habentur in leg. Gallus, & procederet hoc, si filius exheredatus decesserit vivo patre, avo, nepotis: secus si superviveret: nam tunc nepoti opus esset querela, ut in leg. si quis filio exheredato, in princ. & ibi gloss. ff. de inoffic. rup. & tradit novissime late, & plane Rod. Suar. in repet. L. quoniam in prioribus, in 10. ampliatione, fol. 11. versic. superest, & fol. sequenti, post Bald. & Doct. in leg. si quis filium, C. de inoffic. test.

LEY II.

Evacuato testamento, seu annullato, vel infirmato evacuatur exheredatio in eo facta, & potest fieri exheredatio cuilibet ascendenti, & descendenti, dum tamen sit major decem annis cum dimidio. Item collateralis potest præteriri. Hoc dicit.

(1) Ha poder de desheredar. Prosequitur dicta Azo. C. de liber. præteri. in summa. col. 1. versic. potest exheredare, & colligitur hic ad validitatem exheredationis opus esse, quod fiat in testamento: quia in codicillis neque dari, neque adimi hæreditas potest, L. quidam, §. fin. ff. de condit. insti. & insti. de codicillis, §. codicillis, & L. non codicillum, C. de testam. quid autem si exheredatione facta in codicillis: codicilli testamento confirmantur: an tenebit exheredatio? Azo. videtur velle, quod non, ubi supra versic. quod dixi in testamento, quod est dictum singulare: cui adde, quod notabiliter tradit Joan. And. in addition. ad Spec. tit. de instrum. editio. §. compendiose, col. 15. in addition. super parte habetur, & Azo. ibi loquitur sub dubio forte. & vidi semel hoc in causa arduissima, in casu quo paterfamilias exheredaverat extra testamentum in quadam scriptura: & postea contentum in dicta scriptura approbavit in testamento, &

nes. Pero si el testamento en que fuese alguno desheredado, se rompiese (2) por alguna derecha razon, o se renouasse aquel que lo hizo, o se desatase por razon que los herederos que eran escritos en el, non quiescien entrar la heredad (3) del testador; cionce, el que fuese desheredado en tal testamento, non le empeseria. Ca, pues que el testamento non valiesse, non valdria el desheredamiento, que fue fecho en el. Otrou dezimos, (4) que todos aquellos que descien por la linea derecha, pueden ser desheredados de aquel mismo de quien descien; si fizieren por que, e fueren de edad de diez años, e medio, (5) a lo menos. E aun todos los otros que suben por la linea derecha, pueden ser desheredados de los que descien de ella, en los bienes que pertenescen a los hijos, o a los nietos tan solamente, por esta misma razon. E todos los otros parientes que son en la linea de traueso, (6) maguer que los unos pueden heredar a los otros seyendo los mas propincos, si non ouieren hijos, e muriendo sin testamento; con todo esto, qualquier que faga testamento, puede desheredar en el a los otros, si quisiere, tambien a sin razon, como con razon: e puede a otro extraño estabescer por su heredero, e heredar todos sus bienes; maguer non quieran estos parientes tales, e aunque el testador non fiziesse mencion dellos en su testamento.

L E Y III.

Como deue ser fecho el Desheredamiento. Instrumente, (1) nombrandolo por su nome; o por sobrenome, o por otra señal cierta, deue el testador desheredar a qualquier de los que descien del por la linea derecha, quando lo quiere fazer; quier sea varon, o quier sea muger; (2) o sea en su poder, o non; (3) de manera, que ciertamente pueda saber, qual es aquel que deshereda. Pero manera y a, en que desheredaria el testador alguno de los que descendiesen del, non nombrandolo por su nome. E esto seria, como si el testador ouiesse un hijo (4) tan solamente, e dixesse: Desheredo mio hijo. Ca asaz se entien de, que desheredado es, pues que non ha mas de aquel hijo. Mas si

& reficabatur in dubium validitas dictæ exheredationis, & pronuntiatum fuit valere dictam exheredationem: & bene, ex quo testator in testamento in hoc expresse se reulit ad exheredationem contentam in scriptura, per L. affe toto, & ibi Joan. de Imol. ff. de heredib. instit. Alex. & Jason. in leg. hereditatem, C. de codi.

(1) Se rompisse. Modis de quibus, in leg. 1. ff. de inst. rupt. & in leg. 18. & 19. cum sequentibus, tit. 1. supra ead. partem. absurdum enim est vigere exheredationem, ubi testamentum non valet, L. si patronus, §. ex testamento, ff. de bon. liber. & adde que habentur in leg. fin. ff. de liber. & postum.

(2) Entrar la heredad. Concordat cum L. filium, §. sed cum exheredatio, ff. de honor. poss. contra tabulas, & cum dict. leg. si patronus, §. ex testamento, ff. de bon. liber. hodie tamen de iure regi ordinamentorum, lib. 3. tit. 2. leg. 1. tenebit exheredatio: licet non adeatur hereditas ex testamento: nisi dices, quod illa L. tantum procedat in his, que abintestato sine testamento poterant fieri, prout dicebat Dynus ibi relatus à Bart. & Doct. in leg. 2. ff. de vulg. & pupil. que certe esset magna restrictio ad dictam, L. ordinamentum, de cuius intentione fuisse videtur idem velle disponere in casu, quo non adeatur hereditas per heredem scriptum, quod disponebatur à iure antiquo iuris communis, & partitarum in casu, quo testamentum rumpebatur ex causa præteritionis, vel exheredationis: ut in authent. ex causa, C. de liber. prater. & in corpore unde sumitur, & L. fin. tit. 8. ead. part. nam etiam tutela non poterat ab intestato relinqui, Leg. 1. ff. de testam. tutel. & tamen tutela dato conservatur per dict. authent. ex causa, & §. fore igitur, in authent. ut cum de appell. cogn. neque videtur iustum, neque consonum rationi, ut in manu heredis scripti esset eludere ex heredationem filii ingrati non aduendo: licet istam rationem parui pendebant, LL. juris communis, & partitarum, stante tamen, dict. dispositione ordina. urgere videtur ista ratio, & quia nemo auderet asserere stante, dict. leg. ordina. viciari dationem tutelæ non adita hereditate, quæ tamen ut dixi, non poterat ab intestato relinqui, cogita tamen, quia articulus est dubitabilis, & vide que dixi in leg. 4. tit. infra proximo, & quod not. Bartol. in leg. illud, in principio, ff. de bone poss. contra tabul.

(3) De diez años, e medio. Nam ante istam ætatem non potest committere ingratitude: & sic neque poterit exheredari, L. si quis in suo, §. legis, C. de inoffic. testam. & post decimum annum cum dimidio L. ista reputat eum doli capax, quia committere posse, omne delictum præter vitium carnis, ut in leg. auxilium, §. 1. & ibi per gloss. & Doct. ff. de minor. L. 9. tit. 1. part. 7.

(4) De traueso. Concordat cum L. fratres, & L. fratris, C. de inoffic. testam. & in fratre, vide L. 12. infra eodem.

Certus, & indubitat debet esse exheredandus siue nominatim, siue per signa, idem si habeat unicum filium dicendo, filium meum exheredo: sed si haberet plures per hæc verba nullus esset exheredatus, potest etiam pater cum convitio filium exheredare: ut si dixerit non nominandus, vel non filius meus, latro, gladiator, ex adulterio natus, & exheredatio debet fieri pure sine conditione, & à tota hereditate, alias non valet. Hoc dicit.

(1) Ciertamente. Concordat cum leg. 1. ff. de liber. & postum. & instit. de exheredat. liber. §. nominatim.

(2) Quier sea varon, o quier sea muger. Adde leg. maximum vitium, C. de liber. prater.

(3) Poder, o non. Adde, dict. leg. maximum vitium, & §. sed hæc quidem vetustas, instituta, de exheredat. liber.

(4) Un hijo. Adde L. 2. ff. de liberis & postum. per quam dicebat ibi Bart. quod quando non præcessit nisi unicum tantum testamentum, sufficit generalis revocatio, & si nihil dicat de clausula derogatoria, in primo testamento contenta, quod dictum reprehendunt ibi, Angelus, & Joannes de Imola, & Paulus de Castro, & Alexand. consil. 25. 3. volum. ubi dicit communiter tenent contra Bartol. in hoc: sed adverte, quia Bartol. in dict. leg. 2. refert se ad id quod dixit in leg. si quis in principio testamenti, ff. de legatis tertio, col. 4. ubi formaliter dicit, sed quæro si esset ponere casum, in quo sufficeret revocatio generaliter facta, dicens cassans omne aliud testamentum, in quo sunt verbo derogatoria, & hoc voluit prævalere? Respondeo sic, si unum tantum præcessit, & in istis terminis recte loquitur Bart. ut probatus in leg. 2. tit. 1. supra eadem partem, & quæ ibi dixi, vide etiam Soc. consil. 2. volum. 3. incipit, in causa testamentaria, ubi in fin. col. 3. & in 4. col. defendit dictum Bart. in dicta leg. 2. sed ego refren-

deue desheredar, e non de vna cosa (9) tan solamente; e si así non lo fizicessen, non valdria.

L E Y IV.

Porque razones puede el padre, o el abuelo, desheredar a los que descien dellos.

Ciertas razones son, porque los padres (1) pueden desheredar (2) sus hijos; así como quando el hijo a sabiendas, e sanadamente, mete manos yradas (3) en su padre, para ferirle, o para prenderle; o si le deshonrasse de palabra gra-

L E X III.

Ingratitudinis multæ sunt species: xiv. assignantur, quibus liberi exheredantur, vel præteruntur à parentibus, ut in hac leg. cum duabus legibus sequentibus. Hoc dicit.

(1) Patres. Intelligit de omnibus parentibus ascendentibus, ut in authent. ut cum de appellat. cognoscitur, §. aliud quoque capitulum, collat. 8.

(2) Desheredar. Et adde, quod etiam istæ cause excludunt filium à iure, agendi ad supplementum, & à remedio, L. hæc distali, in princ. C. de secund. nupt. secundum Bald. ibi, col. 3. & ex eisdem causis non cogitur pater ad alimenta filii, ut in leg. si quis à liberis, §. idem iudex, ff. de liber. agnoscend. L. 6. tit. 19. part. 4. & ex istis etiam causis filius perdit privilegium filii, unde si pater eum occideret, non teneretur, L. pompeja, de paricidiis, & idem si pater committeret aliquam causam ingratitudinis, ex qua posset à filio exheredari, quia ut in dict. leg. 6. perderet ius petendi alimenta: & etiam perderet ius paternum, & filius patrem occidens, non teneretur pena paricidii, secundum Bart. in leg. diuus, ff. ad leg. Pompej. de paricidiis, ubi idem dicit de collateralibus. An autem extra istas causas hic expressas alii æque gravibus, vel gravioribus filius possit exheredari? Vide per Jasonem in authent. non licet, C. de liber. præterit. col. 2. ubi dicit, communiter teneri, quod sic, vide ibi late per eum, licet Alexand. ibi, tenuit contrarium, & pro dict. Alexand. satis urget, L. 8. infra ead. & ibi dicam. An autem sit iusta causa exheredationis, si filius ignominiosam uxorem duxerit? Vide gloss. & Bart. quod non in leg. 3. §. si emancipatus, ff. de bonorum possess. contra tabul. & vide, quæ dixi in leg. 10. & 11. ubi bonus textus, tit. 1. 4. part. & quid si post ingratitudinem commissam filius fuit gratus patri, faciens sibi magna servitia? Vide per Bald. & Salicet. in leg. liberi, C. de inoffic. testam. & si pater exheredavit filium ex iusta causa, & postea se reconciliavit cum eo, quod videatur adempta exhereditatio, vide per Bart. in leg. 3. §. non solum, in fin. ff. de adimendis legatis.

(3) Manos yradas. In §. causas, in authent. ut cum de appellat. cognoscend. unde ista sumpta est, dicitur, si quis parentibus suis manus intulerit, ex quo videtur, quod non sufficeret, si levaret manus minando, si non esset inferendo: sunt enim hæc diversa, ut pater ex leg. item, apud Labeonem, §. si quis pulsatus, ff. de injur. & ibi Angelus, qui dicit, non teneri tanta pena, manus levans contra aliquem, sicut si actum consummasset per notat, per Cynum, & Doctores, in leg. si quis non dicam sapere, C. de Episcopis, & Clericis, in contrarium tamen facit ista lex partitarum, cum subdit, para ferirle, o para prenderle, & etiam L. 6. tit. 9. part. 7. ibi, alzando la mano con palo, o con otra cosa para lo ferir, maguer non lo ferir, fazele le muy gran deshonra. Primum videtur verius, cum LL. istæ requirant manus injectionem, seu illationem: quæ non verificatur in minatione, vel levatione manus: quæ non est ita gravis injuria, & istud verbum, mete manos yradas, non bene verificatur, nisi realiter manus inferantur in patrem, facit etiam capit. fin. de donat. ibi impias

si ouiere mas hijos, non seria desheredado ninguno dellos por tales palabras (5). Otrou dezimos, que quando el testador ha vn hijo tan solamente, a quien quiere desheredar, e dizele mal, que lo puede fazer, diziendo así: El malo, o el ladrón, (6) e el matador, que non merecse ser llamado mio hijo, (7) desheredelo, por tal yerro que me hizo. Ca tal desheredacion como esta tanto vale, como si lo nombrasse señaladamente, quando le desheredasse. E qualquier a quien desheredassen, deue ser desheredado sin ninguna condicion, (8) e de toda la heredad lo Partida VI.

stringerem ad formam, & modum, quo posuit in dict. leg. si quis, in principio testamenti, & per hoc, quod hic dicitur, & in dict. leg. 2. dicit etiam Bart. in leg. 1. §. & ideo, ff. de his que in testam. delent. quod licet quando in instrumento sunt plures superscriptiones, ut tollatur suspicio instrumenti requiritur, quod notarius dicat que supra scripta sunt in tali, & tali parte, mea propria manu subscripti, & addidi, si tamen est unica tantum superscriptio, sufficit, si dicit, quod superscriptum est, nam ad illum tantum refertur, vide etiam in simili, quod not. Bald. post Guliel. in leg. in ipsius in fine, C. famil. hereticum. dicit etiam Bartol. in leg. 1. §. inter, ff. ad legem Corneliam, de fals. quod generalis superscriptio habet vim specialis subscriptionis quando testamentum haberet solum unum casum. Adde etiam in simili, quod notat Paulus de Castro, sic limitans illum textum in leg. Lucius, §. maritus, ff. ad Trebellianum, in versic. ibid. & faciat dubium, & vide leg. fundus quem, cum leg. sequenti, ff. de usufruct. legat. quando enim non de alio, nisi de uno necessitas non cogit sentire, clausula generalis ad illud refertur, ut in questione notabil. tradit Bald. in leg. eam quam, 9. col. C. de fideicommiss. versic. demum quero, & dicebat Baldus in leg. liberi, col. 8. C. de oper. liber. quod si filia que celsit ius, quod habebat super bonis patris, nullum aliud ius habebat, nisi ius dotis maternæ, quod illud videtur cedere per L. fundus qui locatus, ff. de fundo instruit. & licet alias stipulatio intelligi debeat de eo, quod de præsentibus debetur patre, & non de debito condicionali, vel in diem, ut in leg. si stipulatus fuerim, §. 1. ff. de verborum obligationibus, si tamen nullum aliud debitum purum subisset, tunc comprehenderetur debitum in diem, vel sub conditione, ne aliis disposito reddatur inutilis, ut tradit Jason. in dict. §. ad finem, col. 1. versic. 3. principaliter limita. argument. dict. leg. fundus, qui locatus, vide etiam in ista materia multa alia per Felinum in cap. 1. col. 5. & 6. de rescript. qui tamen non adducit prædicta, quæ tu nota ex longo studio collecta.

(5) Palabras. Adde dict. leg. 2.

(6) El malo, o ladrón. Concordat cum leg. si pepererit, in princ. ff. de liber. & postum.

(7) Ser llamado mio hijo. Quid si exheredit eum dicens, non esse suum filium? Vide leg. 1. §. idem ait, & ibi gloss. & Bart. ff. de Carbonia. edito. & L. si postumus, §. fin. ff. de liber. & postum. & dict. 1. & si pepererit, in principio.

(8) Sin ninguna condicion. Prosequitur notata per Azo. ubi supra, col. 2. versic. exhereditatio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite inest, non tenet exhereditatio conditionalis, si quis sempronium, ff. de heredib. instit.

(9) E non de vna cosa. Prosequitur notata per Azo. ubi supra, col. 2. versic. exhereditatio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite inest, non tenet exhereditatio conditionalis, si quis sempronium, ff. de heredib. instit.

(10) E non de vna cosa. Prosequitur notata per Azo. ubi supra, col. 2. versic. exhereditatio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite inest, non tenet exhereditatio conditionalis, si quis sempronium, ff. de heredib. instit.

(11) E non de vna cosa. Prosequitur notata per Azo. ubi supra, col. 2. versic. exhereditatio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite inest, non tenet exhereditatio conditionalis, si quis sempronium, ff. de heredib. instit.

(12) E non de vna cosa. Prosequitur notata per Azo. ubi supra, col. 2. versic. exhereditatio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite inest, non tenet exhereditatio conditionalis, si quis sempronium, ff. de heredib. instit.

(13) E non de vna cosa. Prosequitur notata per Azo. ubi supra, col. 2. versic. exhereditatio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite inest, non tenet exhereditatio conditionalis, si quis sempronium, ff. de heredib. instit.

(14) E non de vna cosa. Prosequitur notata per Azo. ubi supra, col. 2. versic. exhereditatio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite inest, non tenet exhereditatio conditionalis, si quis sempronium, ff. de heredib. instit.

grauemente, (4) maguer non lo firiese; o si lo acusasse (5) sobre tal cosa, de que el padre deue morir, o ser deserrado, (6) si gelo prouafsen; o enfamandolo (7) en tal manera, por que valiesse menos. Pero si el yerro de que se acusa fue al, que rangelse a la persona del Rey, o al pro comunal de la tierra, estonce, si lo prouafse el hijo, non lo puede el padre deshere-

pias manus injecerit, & etiam ista L. cum loquitur de injuria verbali, inferius dicit, maguer non lo firiese, & sic sentit primum procedere, cum actualiter manus sunt injectae, facit etiam L. 1. ff. de obseq. a liber. & liber. parent. & patro. present. ibi, vel impias manus eis infert.

(4) Palabras grauemente. In dist. §. causas, dicitur si gravem, & inhonestam injuriam eis ingesserit, unde tene menti istam leg. partitarem, quae hoc exponit in injuria verbali gravi, sic etiam Joann. Andr. in dist. cap. final. de donatio. super gloss. in verbo atroces, colum. 3. exponit illum textum, cum dicit, Atroces injurias de verbali consumelia, quem ibi sequuntur alii Doctores. sic etiam intelligit, dist. §. causas. Alexand. consil. 203. volum. 2. incipit super themate, quae autem sit gravis injuria verbalis, collige ex notatis in §. atrox, insit. de injur. & in leg. 20. titul. 9. 7. partit. & ut hic vides, non quilibet injuria verbalis facta per filium sufficeret, sed debet esse gravis, & si vocavit patrem proditorum, dicitur gravis injuria, secundum Alexand. in dist. consil. dicens, quod tali casu non potuisset esse quasi gravior injuria, cum ex hoc, si verum esset, pater esset decapitandus, nam censeretur, quid esse grave, vel leve ex qualitate poenae, L. 2. ff. de public. judic. L. auxilium, ff. de minor. gloss. in leg. adeo, ff. de regul. jur. cum aliis ibi per Alexand. allegatis, & multum est in hoc attendenda consuetudo regionis, ut cognoscatur, quae sit levis, vel gravis injuria, Angel. in leg. levia, ff. de accusatio. L. seculari, §. sunt quaedam, ff. de extraordinar. crimin. qui est ad hoc melior text., quam sit in jure, secundum Bald. in leg. 2. in fine, C. de noxalib. idem si filius vocaret matrem affatricem, quae vulgo dicitur, hechizara, vide gloss. juncto text. in leg. 1. ff. de obseq. a liber. parent. present. & adde de injuria facta parentibus, leg. 1. titul. 9. lib. 8. ordin. regalis.

(5) Si lo acusasse. In dist. §. dicitur si eos in criminalibus causis accusaverint, quae non sunt adversus Principem, vel republicam.

(6) Morir, o ser deserrado. Non ponitur hoc verbum in dist. §. causas, & per hoc videtur, quod loquitur de accusatione in capitalibus causis, juxta leg. 2. ff. de public. judic. requiritur ergo, quod delicti accusatio sit talis, ex qua veniat imponenda mors naturalis, vel civilis: ita quod perdatur vita, vel civitas, unde etiam si esset poena abscissionis membri, cum improprie dicatur poena capitalis: cum ex eo non perdatur vita; vel civitas: ut notat Bart. in dist. leg. 2. non possit filius exheredari, licet de crimine inferente amissionem membri parentem accusaret, in contrarium tamen facit, L. 3. titul. 2. 3. partit. ibi, fueras ende si entendiesse, que la manda era tal, de que pudiesse nacer muerte, o perdimento de miembro, o enfamamiento, &c. Item etiam, L. 18. titul. 4. eadem partit. ibi, de muerte, o de perdimento de miembro, o de ecbamiento de tierra. Item etiam, L. 12. titul. 5. eadem partit. ibi, sobre que pueda venir sententia de muerte, o de perdimento de miembro, o deserramiento de tierra para siempre. Item, & expressim, l. 8. infra ead. ibi, o perder algun miembro, & in multis aliis legibus istarum partitarum, ubi reperies semper equiparari poenam mortis, vel abscissionis membri. Facit etiam ista eadem leg. cum inferius dicit, enfamandolo, unde istam partem credo veriore, & quia text. in dist. §. causas, non dicit in capitalibus, sed in criminalibus causis, & si pro injuria verbali gravi po-

dar porende. Otrosi dezimos, que el padre puede desheredar al hijo, si fuere fechizero, (8) o encantador, (9) o fiziesse vida con los que lo fuesen; o si se trabajasse de muerte de su padre (10) con armas, o con yeruas, (11) o de otra manera qualquier; o si el hijo yoguiesse con su maldrastra, o con otra muger que touiesse su padre paladinamente por su amiga; (12) o si enfamasse (13) el

test exheredari filius, quanto fortius ex accusatione ad membri abscissionem? Unde supplenda est in hoc L. ista per alias leges, & quod dicit, deserrando, intellige de perpetuo exilio: haec enim est mensura legum partitarum cum loquitur de exilio, & non crimen esset leve: de quo accusaret filius patrem: si videtur, quod procederet haec poena, si ex eo non sequeretur infamia, argum. l. si magnam, & l. si forem, C. qui accusa. non poss. & etiam istius leg. partitarum.

(7) Enfamandolo. Ex hoc patet, quod si ex accusatione, seu condemnatione posset sequi infamia contra patrem, potest filius exheredari, unde procedit hoc, etiam si patens non accusaret de crimine capitali, sed de alio inferente infamiam, & forte procederet ex generalitate hujus leg. & ex eo quod habetur in lege, sed si haec, §. praetor. ait, ff. de in jus vocando, si lequeretur tantum infamia apud bonos, & graves, & facit l. 2. titul. 5. & l. 2. titul. 6. infra 7. partit.

(8) Si fuere fechizero. In dist. §. causas, habetur, si cum maleficis hominibus, ut maleficis versatur, gloss. vero in cap. quintavallis, de jur. juran. posuit separatim istos duos casus. Si cum maleficis versatur: si maleficus efficiatur, & istud intellectum approbat hic ista L.

(9) Encantador. Qui sunt incantatores, habes in leg. 1. §. Medicos, ff. de var. & extraordinar. cognit. ibi non tamen si incantavit, vel imprecatus est, (ut vulgari verbo impostorum utar) si exorcizavit, non sunt ista medicinae genera, tamen si sint, qui hos ibi profuisse cum predicatione affirmant, de his etiam vid. C. de malefic. & mathematic. per totum, ubi Angel. in leg. eorum, notat per Incantationem animam mulierum ad libidinem fieri, & subdit, ideo non traheris, cum audis istas facturas fieri, quia verae sunt, vide etiam ibi in leg. multi, ubi Angel. sumat qui Daemones incantavit, alias invocavit, vel per imagines carceras incantavit, punitur, ibique subdit super gloss. nota bene contra facientes imagines carcer, qui pingendo eas, vitas hominum labefaciunt: & ideo non derideas ista.

(10) Se trabajasse de muerte de su padre. In dist. §. causas, habetur, vel vitae parentum suorum per venenum, vel alio modo insidiari tentaverit, & punitur hic attentatum, licet non sit sequutus effectus.

(11) Con yeruas. Venenosis scilicet, ut in leg. ejusdem, §. 1. ubi Bart. distinguit genus veneni, ff. ad leg. Cornel. de Sicar. l. quod sept. §. venena, ff. de contraband. emptio. l. capitalium, §. veneni, cum gloss. ff. de pan.

(12) Por su amiga. Vide, quae dixi in leg. fin. tit. 24. supra 4. partit. in gloss. antepen.

(13) Ofensamasse. Supra dixit de ista infamia, quae sequeretur ex accusatione criminali: nunc vero loquitur de infamia extrajudiciali. Adverte tamen, quod in dist. §. causas, unde ista L. sumpta est, hoc non sic habetur: sed dicitur ibi, si delator contra parentes filius extiterit: & per suam delationem gravia eos dispendia fecerit subitineri, unde videtur dicendum, quod ista L. partitarum restringatur ad formam, & dispositionem illius, de qua sumpta est, vel dic, quod haec L. aperta declaratur illam: & sic, si ex diffamatione, vel ex delatione filii patens subitineat magnam jacturam suorum honorum: filius possit exheredari, & iste videtur verus sensus hujus litterae, vel dic, quod etiam haec L. velit, quod non solum quando ex tali diffamatione, vel delatione actualiter patens sub-

el hijo a su padre, o si le buscasse tal mal, (14) por quel padre ouiesse a perder gran partida de lo suyo; o a menoscabar. Ca por qualquier destas razones que sean puestas en el testamento (15) del padre, o del auuelo, si fuere prouado, deue el hijo, o el nieto, perder la herencia, que pudiera auer de los bienes dellos, si non ouiesse fecho por que. Otro si dezimos, que seyendo el padre preso, por debda que deuiesse, o de otra manera, si el hijo non le quisiere fiar en quanto pudiere, (16) para sacarlo de la prison, (17) que le puede desheredar el padre. E esto se entiende de los hijos varones, e non de las mugeres. Ca a las mugeres (18) defendeles el derecho, que non puedan fiar a otri. E aun puede el padre desheredar el hijo, si le embargare que non faga testamento. Ca, si el padre fiziere despues otro testamento, puedello desheredar en el por esta razon. Partida VI.

substituit talem jacturam, verum etiam si ex parte filii diffamantis, vel desferentis fuit data occasio, ut hoc fieri posset, filius possit exheredari, & probatur ibi, cum dicit: porque el padre ouiesse a perder, &c. & idem credendum, si ex tali diffamatione, vel delatione immineret periculum patenti subitineri aliquam poenam corporalem ad iudice per sententiam: cum talis poena sit major quavis pecuniaria, L. in seruorum, in fin. ff. de pan. si vero crimen, si ex filio diffamaret parentes, esset leve, unde ista leg. non possent: non videtur, quod filius possit exheredari ex diffamatione extrajudiciali circa accusationem arg. l. 8. tit. 6. 7. partit. & hujus leg. supra, cum dixit de injuria verbali gravi: tu cogita, quia passus istum in terminis, quibus L. ista loquitur, dignus est consideratione, vel dic, quod si ex diffamatione filii etiam extrajudiciali patenti lequeretur infamia facti juxta formam, l. 2. titul. 6. 7. partit. quod etiam ex ista causa filius possit exheredari ex verbis, & mente istius leg. partitarum, hic, & superius, cum dixit: enfamandolo, &c. licet de jure communi hoc non ita reperitur cautum, quando infamia lequeretur circa accusationem: sed potest dici, quod cum diffamare aliquem, sit cum injuriari, ut in leg. item apud laboneum, §. ait praetor, ne quid infamandi causa, ff. de injur. hoc idem comprehendebatur de jure communi, cum in dist. §. causas, dictum fuit, si gravem, & inhonestam injuriam eis ingesserit: bene tamen placet, ut dixi, quod diffamatio de crimine levi non sufficeret ad exheredationem per praedicta.

(14) Le buscasse tal mal. Deserendo parentem, ut dixi, & habetur in dist. §. causas, & ex generalitate hujus leg. partitarum idem esset, si alio modo, quam ex delatione hoc damnium procuraret parentibus.

(15) Puestas en el testamento. Et non tenetur exheredans in testamento, exprimere locum, & tempus commissae ingratitudinis, vel delicti per filium, quia hoc non reperitur jure expressum: haeres tamen debet probare locum, & tempus, arg. L. item exigit, ff. de dol. & L. praetor ait, in princ. ff. de injur. & cap. presentium, de testib. lib. 6. & secundum Alexand. ubi refert consilium quoddam Bald. in consil. 203. 2. volum. versic. confirmo, & idem tenet Socin. 3. volum. consil. 105. colum. fin.

(16) En quanto pudiere. In dist. §. causas, dicitur in quantum esse qui petitur, probatur idoneus, unde non esset inspiciendum, an se obliget ultra quintam partem bonorum, dato quod habeat filios legitimos: non enim hoc est donare, sed id facere, ed quod filius ex debito pietatis, & ne exheredetur, tenetur, facit L. non usque adeo, ff. si quis a parente fuerit manus, vide per Bald. in leg. 2. C. si in fraud. patro.

(17) De la prison. Idem fit ab excommunicatione, cum sit gravius ligamen animae, quam corporis, secundum

E demas dezimos, que aquellos a quien tiene el padre en voluntad de mandar algo, e non lo puede fazer (19) por embargo que le hizo el hijo, pudenlo acular por esta razon; e si lo prouaren, deue perder el hijo (20) aquella parte que deuia auer de la herencia del padre, e ser del Rey. E cada vno de los otros a quien quier mandar algo en el testamento, deueo auer, segund que fallaren, en verdad, que el testador avia voluntad de les mandar, si el testamento ouiesse fecho.

LEY V.

Como el padre puede desheredar al hijo, si se fiziere juglar contra su voluntad: e de las otras razones por que lo puede fazer.

I Vglar (1) se faziendo alguno contra voluntad de su padre, es otra razon por quel padre puede

Hic lesa ratio te immenw quod parente neaur dotane piam impe hio hui fauul taubz, et pofij ac rini qualitate: Conuigiam, et Delectand per L. 1. no. 2. lib. 5. Re cep. ubi dno a patre tra dendo taoca hax; a cupy inolecau ti De Olammu in Concord. Ni. a. F. n. 7b. et segg. Sanchez de Matrim. lib. 5. sup. 2d. per tot.

Joan. Fab. in authent. si captiui, C. de Episc. & Cleri. (18) Ca a las mugeres. Nota istud text. ad id quod dixi in leg. 3. titul. 12. 3. partit. in gloss. quod ob piam causam mulier non possit pro alio fidejube, nota etiam, quod licet renuntiando velleyano, & legibus disponentibus mulierem non fidejube pro alio, perdat hoc beneficium, ut in dist. leg. 3. non tamen licet non renuntiare, poterit a patre in hoc casu exheredari per istam leg. quae noluit eam adstringere ad talem renuntiationem, quod multum nota ad similia.

(19) E non lo puede fazer. Quia decessit in ipsa prohibitione sine possibilitate facienti liberè testamento, ut declaratur in dist. §. causas, ibi si autem in ipsa prohibitione.

(20) Perder el hijo. Sequitur gloss. in dist. §. causas, & L. 1. ff. si quis aliquem test. prohib. & L. 2. C. eodem, & vide de supra eadem partit. titul. 1. lib. 26. & 27. & quae ibi dixi.

LEX V.

Octava causa exheredationis est: si quis se fecit joculariter: patre hoc officium non exercente, nona, si pro pretio cum homine, aut cum fera bestia propugnauit, decima, si patre filiam majorem viginti quinque annis maritare nolente, ipsa meretricalem vitam elegit: undecima, si filius patrem furiosum alimentem, seu custodire noluit. Hoc dicit.

(1) Juglar. Istos in dist. §. causas, appellat mimos, ut sunt saltantes, & representantes in scena, ut in leg. 2. §. ait praetor, ff. de bis, qui notant. infam. & hos ibi Angel. vocat joculariter, & repelluntur isti a promotione ordinum: ut in cap. maritum, 33. dist. ibi. aut in scena, &c. quod Bald. in leg. si fratres, C. ex quibus caus. infam. irro. intelligit in majoribus aetate, & quod patendum sit minoribus, ut illis possint promoveri ad ordines; & istos Baldus vocat joculariter, & idem videtur, quoad istam leg. ut intelligatur de majoribus, non de minoribus per dist. leg. si fratres, & donare istis histrionibus vitium est immane, cap. donare, 86. dist. & vide Chrysol. super Matthaeum, Homil. 49. colum. pen. & fin. & intellige istam leg. quando filius in hac professione permanferit, prout etiam habetur in dist. §. causas, videtur etiam ista L. limitanda in his jocularibus, qui sine defectu sui ludibrium faciunt, isti enim sunt infames, ut in dist. §. ait praetor, qui autem cum defectu ex eo, quod in loco omnes intrare non possunt ad videndum, ut est exemplum, cum in militia, & actu doctoratus alicujus, magna sunt convivia, & intra domum canitur, vel saltantur tales enim non sunt infames, ut declarat Angel. in dist. §. ait praetor, & hoc etiam probatur in leg. 4. titul. 6. 7. partita, ubi declaratur de istis jocularibus pretio recep-

de desheredar su hijo; pero si el padre fuere ju-
glar, (2) non podria esto fazer. E lo mismo se-
ria, si el hijo, contra la voluntad del padre, li-
diase por dineros (3) en campo con otro ome,
o se auenturase, por precio, a lidiar con al-
guna bestia braua. E otrofi, quando el padre
quisiese casar su hija, e la dotasse, segund la
riqueza quel ouiesse, e segund que perteneciese
(4) a ella, e a aquel con quien la queria

casar; si ella contra su voluntad del padre, di-
xesse que non queria casar, (5) e despues desto
fiziere vida de mala muger en puteria, (6) po-
deria y a el padre desheredar (7) por tal ra-
zon. Pero si el padre alongasse el casamiento
de su hija, de manera, que ella passasse de edad
de veinte, e cinco años, (8) si despues desto
fiziesse ella yerro, o enemiga de su cuerpo, o
se casasse contra voluntad de su padre, non po-
dria

cepto, seu causa quæstus: requiritur enim, quod assue-
fecerit se in arte ista: ut declarat Innocent. & ibi Abb.
loquens quoad promotionem ordium in cap. cum deco-
rem, de vir. & honesta. Clericor. secus autem secundum
eos, ubi in occulto hoc fecerint, maxime ad complacitiam
infirmi. Idem dicit Innocent. si semel, vel pluries
in publico hoc fecerit: dummodo non assue fecerit: fe-
quod Abba. ibi limitat, nisi in publico saltem bis illam
artem causa quæstus exercuerit: nam efficeretur infamis,
argument. L. palam, ff. de rit. nuptia.

(2) El padre fuisse juglar. Nam nihil doloso, nihil Ca-
thilina Cethego, ut etiam tradit gloss. in dist. §. causas.

(3) Lidiase por dineros. Ut erant arenarii, L. in are-
nam, C. de inoffic. testam. & in dist. §. causas, sunt enim
infames, qui causa quæstus in certamina descendunt, dist.
leg. 2. in fin. ff. de bis, qui notant. infra.

(4) Segund la riqueza qual ouiesse, e segund que pertene-
ciesse, &c. Tene tenet istam L. ut scias qualiter di-
catur, quod pater dotet competenter filiam, & adde L.
si filie pater, ff. de legat. 3. non ergo legitima erit meta
dotis, vide quod dixi in leg. 8. tit. 4. in gloss. super par-
te a otro, circa finem, 5. part.

(5) Que non queria casar. Hoc idem habetur in dist.
§. causas, ibi, & illa non consenserit: quid tamen si hoc
non contigit, scilicet quod pater antea quam filia per-
uenisset ad ætatem: 25. annorum, non se obtulit mari-
tare, & dotare filiam: quia forte facultas non se obtu-
lit, vel alias hoc fieri non potuit: seu factum non fuit
etiam negligentem per patrem: an tunc filia luxuriosam
vitam eligens ante 25. annos, possit exheredari a patre?
Ista litera videtur innuere, quod non, quod vero subdi-
tur (pero si el padre alongasse el casamiento) innuit contra-
rium, cum pater non videtur negligens, neque culpa-
sus usque ad illam ætatem, & ita intelligit hoc gloss. in
dist. §. causas, & est gloss. fin. super parte si alicui: &
est de mente gloss. in cap. quintavallis, de jur. jur. & pro-
bat in leg. si filiam, cum authentica ibi posita, C. de in-
offic. testam. & ad istam L. & ad dictum §. causas, in
verbo si alicui, potest dici, quod intelligatur, quando
pater hoc fecisse, etiam quando filia haberet ætatem 25.
annorum: & per eam stetit nolens nubere cum eo, quem
pater volebat, & si filia esset minoris ætatis supplendum
ad hoc esset maxime, quia idem esset si pater ante dictam
ætatem ad hoc se non obtulisset.

(6) En puteria. In dist. §. causas, non ponitur istud
verbum: sed dicitur luxuriosam vitam degere elegerit,
unde videtur, quod L. ista partitum requirit, ut locum
possit habere exheredatio, quod filia in lupanari turpi-
ter vivat; ad hoc L. ancillarum, ff. de petitio. heret. & sic
quod in loco publico meretricetur, quod videtur durum,
cum sufficere debeat ad causam exheredationis, quod filia
vitam luxuriosam etiam extra locum lupanaris faciat:
& istud videtur verius, & juxta LL. juris communis, &
mentem ipsarum, de qua ista sumpta est. intellige ergo
istam legem juxta dictas LL. juris communis dist. leg. si filiam,
C. de inoffic. testam. & dist. §. causas, & quod hic dicit
(en puteria) non intelligas pro loco publico lupanaris, sed
intellige, quod filia faciat malam vitam meretricandam,
& sic quod intelligatur (en puteria) id est luxuriose viven-
do, seu meretricando, & prohibetur filiam luxuriose vi-
vere per locum a communiter accidentibus, ut quia pas-
sim juvenes accedebant ad juvenulam cum fama publica,
secundum Bald. 2. vol. consiliorum, consil. 253. neque ex-

culabitur secundum eum: si dicat, quod non potuit cog-
nosci, quia erat arcta: nam licet stuprum non sit con-
summatum, sufficit conatus, allegat cap. 1. §. item si fi-
delis, quibus mod. feud. amitta. & quod sine conatu cor-
poralis immixtionis potest vita luxuriosa, indecens, &
inhonesta intervenire, L. non tantum, §. si emancipatus,
ff. de contr. tabul. L. atletas, §. pomponius, ff. de bis,
qui notant. infra.

(7) Desheredar. Sed an mater, quæ similiter esset me-
retrix, possit filiam ob meretricatum exheredare? Bald.
post Bart. per text. ibi in leg. in arenam, C. de inoffic.
testam. dicit, quod non, idem tamen Bald. in leg. si fi-
liam, C. eod. dicit, quod si tempore mortis mater erat
correcta, & ad honestam vitam redacta, quod tunc po-
terit filiam exheredare, cum non debeat tunc reputari
turpis persona: & ultima consuetudo inspicenda sit, L.
mella, §. 1. ff. de adimen. legat. & idem tenet ibi Angel.
post Guillel. per leg. imperialis, in princ. & §. tales, C.
de nupt. quid autem in ipsa filia, quæ ob luxuriosam vitam
poterat exheredari, si ipsa ante testamentum patris, eo
vivo, ad honestam vitam rediit, an eorum tunc poterit
exheredari? Videtur quod non, ex nota. per Specul. tit.
qui filii sunt legitimi, §. 1. col. 4. versic. quid si ipsa po-
nitur de peccato, ubi concludit, tali casu patrem teneri ad
alimenta: & sic vult, quod non possit exheredari cum
ista ambulent pari passu, L. si quid a liberis, §. si quis
ex bis, ff. de liber. agnos. & similiter tali casu pater tene-
bitur eam dotare, secundum Abb. in cap. quintavallis, col.
2. de jur. jur. quia causa dotis non minus favorabilis est,
quam causa alimentorum: Bald. novel. in suo tractat. de
dote, fol. 13. col. 2. in 16. speciali privilegio, vult idem
in dote: licet non alleget Abb. ubi supra, & respondit
ad dist. §. causas, versic. si alicui, dicens, quod illa dispo-
sitio non debet extendi ad istum casum dotis, ne matri-
monium impediatur: & sic innuit, quod licet filia tali
casu adhuc possit exheredari, deberet, tamen dotari: ne
matrimonium impediatur, Alexand. vero de Imol. rela-
to dist. Hostien. in leg. 1. col. 9. num. 33. infert ex eo,
quod filius, qui ingratitudinem commisit, adeo quod ex-
heredari possit: si tamen vivo patre pœnitentiam agat,
vel ante testamentum conditum, non poterit exheredari,
& satisfacit pro hoc dicto, seu illatione Alexand. dist. §.
causas, in versic. si pater. ibi, & in hac possessione per-
manferit, & facit quod not. Bald. in leg. fratres, versic.
quero quid si institutus, C. de inoffic. testam.

(8) Que ella passasse de edad de veinte, e cinco años.
Quid si de consuetudine patriæ, filia maritatur usque
ad vigesimum annum, & filia post istud tempus nupsit,
patre ignorante, vel contradicente, cum indigno: an
propter hoc possit exheredari? Bald. novel. in tractatu
de dote, in 16. speciali privilegio, fol. 13. col. 2. tenet,
quod non: ne alias per indredum tollatur ipsi filie li-
bertas matrimonii, quam libertatem non potest impê-
dere jus civile, ut notatur in cap. 1. de sponsal. ubi Abb.
hoc tenet, secus tamen secundum eum, si filia non ex-
pectavit tempus consuetum, secundum morem patriæ,
vide ibi per eum: (licet non in ista materia) quod attendi
debeat consuetudo patriæ circa ætatem, qua mulieres ma-
ritentur? Vide per Alex. consil. 20. col. 2. vol. 2. incipit,
viso processa, ætas tamen ista 25. annorum expectabitur,
adhuc etiam stante dicto more regionis, si filia inhon-
estam vitam elegerit meretricandam, secundum Bald. no-
vellum ubi supra.

LEY VI.

Como el padre, o el auuelo, pueden desheredar
a sus hijos, o a sus nietos, si non le quisieren
sacar de captiuo.

Captiuando (1) algund ome, o muger, que
ouiesse hijos, si los hijos fuessen negligentes,
(2) non auiedo cuydado de redemir su
padre, o su madre, o lo dexassen captiuo, po-
diendolo redemir, si despues desto saliere este
atal de poder de los enemigos, puede por esta
razon desheredar sus hijos. Mas si por auentu-
ra muriesse en poder de los enemigos, aque-
llos que le deuian heredar, que fueron negli-
gentes (2) en sacarle de captiuo, non deuen he-
redar (3) ninguna cosa de los sus bienes. Mas
el Obispo de aquel logar, onde era natural este
que murio en la captiuidad, deue entrar todos
sus bienes, e fazer ende escrito cierto de quan-
tos son; e despues desto, deuelos vender to-
dos, e dar el precio en redencion de captiuos.
(4) Ca, pues que este que era scñor, non se
aproueche de sus bienes, nin fue redemido de-
llos, bien es que sean otros redemidos (5) en
su logar. E lo que diximos en esta ley, de los
sijos, entienda se tambien de los otros parientes,
que auian debdo de parentesco con el captiuo.
Otrofi dezimos, que si alguno, ante que
cayesse en captiuidad, ouiesse fecho testamen-
to, en que ouiesse establecido algunos por sus
herederos; si muriesse en poder de los enemi-
gos, non lo queriendo ellos redemir, non val-
dria el testamento quanto en el establecimiento
de los herederos, mas valdra (6) en las otras
cosas, segund diximos en la ley ante desta, que
faba del furioso. E la pena, que diximos en es-
ta ley, e en la que faba del furioso, deuen
auer tan solamente los parientes, e los herede-
tos,

Si tamen constaret, quod ipse nolisset redimi: tunc di-
ceretur filius, vel conjunctus negligens, si ipse non re-
dimar: & ipse, vel hæres scriptus priuaretur hereditate
ejus, argum. L. si qui reipub. causa, 44. & quod ibi
notat. ff. ex quib. caus. major. &c. secundum Bald. ubi supr.

(3) Non deuen heredar. In dist. §. causas, versic. unum
de præditiis, dicitur, illos ad successionem ejus venire
non patitur, in authent. si captiuo, C. de Episcopis &
cler. dicitur sed etiam lege denegatur ejus successio, ex
quo patet, quod tales filii, vel conjuncti, seu hæredes
scripti sunt in successibiles ipsi captiuo, ipso jure ab-
que alia sententia, unde super vacua est questio quam
in hoc ponit Bald. in dist. authent. si captiuo, an isti sint
indigni, & in successibiles ipso jure, vel per sententiam,
ut etiam advertit ibidem Paul. de Cast.

(4) El precio en redencion de captiuos. Non ergo hæ-
reditas deuoluitur ad sequentem in gradu: ex quo L.
ista auferit existentem in primo gradu, ad quem hereditas
pertinet, & desert eam ad Episcopum, vel Ecclesiam in
redemptionem captiuorum: quia cum L. priuat, potest
in quem vult, conferre secundum quod declarat Paul.
de Cast. in dist. authent. in captiuo.

(5) Bienes que sean otros redemidos. Nota istam ratio-
nem, quæ etiam ponitur in iuribus, unde ista L. sum-
pta est, scilicet in dist. authent. ut cum de appellat. cog-
nosco, §. si unum de præditiis, & potest ad alia induci.

(6) Mas valdra. Tenet enim ejus testamentum, licet
capti ab hostibus, quia fingitur decessisse præambula ho-
ra captiuitatis, L. lex cornelia, ff. de vulgar. & pupil.

(9) Otro extraño se mouiesse. Quid si nullus procur-
raret furiosum? Dic quod etiam adhuc hereditas est au-
ferenda filiis, ut nota. gloss. in authentica liberi, C. de epis-
copa. audien.

(10) Non deuen ellos. Intellige si sint majores decem
& octo annorum, ut infra eodem, L. proxima.

L E X VI.

In hac L. ponitur xii. causa exheredationis, si fi-
lius patrem captiuum redimere valens nolit. Hoc dicit.

(1) Captiuando. Sive captiatur ab hostibus, siue a la-
tronibus, seu piratis, seu alia privata persona, quia ille
qui patitur quem in carcere mori, videtur cum necare:
secundum Bald. in authentica, si captiuo, C. de Episcopis,
& cleric. & idem dic. si condemnatus a iudice detineatur
in carcere, ut tædio carceris affectus veniat solutu-
rus, L. 1. C. qui bonis ceder. post leg. 3. §. tutores, ff.
de suspens. quo. Bald. ibidem, col. 1. quia ex quo car-
cer pecunia redimitur, habeat locum ista L. secus, si
detineatur in carcere, ut quia est ei inflicta pena per-
petui carceris, vel ad tempus: quia non cadit luitio,
nisi inueniatur compositio: vel si detineatur pro investi-
gatione delicti, L. 2. C. de exhiben. reis, Bald. in dist.
authent. si captiuo, & etiam Paul. de Cast.

(2) Negligenter. Quid si ipse carceratus, vel captiuus,
fuit similiter negligens, quia ipse poterat se redimere si-
ne aliorum auxilio, & neglexit? Bald. in dist. authent.
si captiuo, dicit, quod tunc parcendum est aliis, si eum
non redimant, argum. L. 5. ff. mand. & c. 2. de fidejuf.

ros, que son mayores de diez, e ocho años, (7) e non los otros que fueren menores desta edad, maguer errassen asi como sobredicho es. E non se pueden ende escusar los herederos sobredichos, maguer digan, que non recibieron mandado de los catiuos, para vender, (8) o obligar sus cosas, por razon de quitillos. Ca sin su mandado las podrian ellos vender, e obligar, tambien como las sus cosas proprias: asi como dize en el Titulo de los Captiuos, en las leyes (9) que fabled en esta razon.

LEY VII.

Como el padre puede desheredar al fijo, que se tornare Moro, o Judío, o Herege.

Ley 1. tit. 3. lib. 5. Recop.

Herege, (1) o Judío, o Moro, tomándose el fijo, o el nieto, si el padre fuere Christiano, bien lo puede desheredar por esta razon: mas si el padre fuere Herege, o de otra Ley, e los fijos, e los nietos fueren Catholicos, (2)

estonce el padre es tenuto de establecer (3) a estos fijos arales por herederos, maguer non quiera. E si por aventura el padre ouiesse fijos que fueren Christianos, e otros que lo non fueren; otrosi los Catholicos deuen heredar (4) del padre, e los otros non auran ende ninguna cosa. Pero si despues desto se tornassen a la Fe, (5) deuenles dar su parte de la heredad. Mas los frutos (6) que ouieren llenado los Catholicos, entre tanto que los otros fijos fueren Hereges, e non creyan en la nuestra Fe, non los pueden demandar. E si por aventura el padre, e los fijos, fueren Hereges, e los otros parientes (7) mas cercanos fueren Catholicos; estonce, los que creen bien, auran la heredad, e non los otros. E si por aventura alguno fuere Herege, el, e todos los otros parientes que ouiere, tambien los que descienden por la línea derecha, como los que suben por ella, e otrosi los de las líneas de trauesío, fasta el dezeno grado; si es-

(7) Mayores de diez e ocho años. Et non competis eis restitutum in integrum si post istam aetatem, etiam ante 25. annos negligent, secundum Bald. in dist. authent. si captiuus, col. 2. & sufficit, si pater existente captiuo, ista aetas compleatur, secundum eum ibidem, quia obsequium filii, erga patrem habet tractum successivum, non instantaneum.

(8) Vnde. Istud verbum non ita exprimitur in dist. §. si unum de praedictis, neque in dist. authent. si captiuus, ubi dicitur: qui autem redimere desiderat, si proprias non habeat pecunias super rebus istis, in eam causam recte contrahatur. Et sic limita istam L. quam isti filii, vel conjuncti proprias non habent pecunias, & inducit Bald. in dist. authent. si captiuus, ad fidelissimam, non habentem unde solvat, & rimentem se poni in carcerem, quod possit, vendere bona principalis, L. si procuratorem, §. si ignorantes, ff. manda.

(9) En las leyes. Non ita bene sicut hic ibi hoc explicatur.

LEX VII.

Hac L. ponit xlii. causam exheredationis, s. si filius fiat haereticus, Judaeus, vel Maurus. Hoc dicit. Habuit originem ab authent. ut cum de appell. cogn. §. causas, versic. si quis de parentibus.

(1) Herege. Adde dist. §. causas, versic. si quis, de praedictis, & cap. excommunicamus, §. credentes, de haeretic.

(2) Catholicos. Adde L. cognovimus, C. de haeretic. & in dist. §. si quis, de praedictis, & sic habes, quod filii catholici succedunt patri haeretico. Contrarium tamen cavetur de jure canonico, ut in cap. vergentis, de haeretic. & in cap. filii, & in cap. quicumque, §. haereticus, de haeretic. lib. 6. habetur etiam in authentica gazariis, C. de haeretic. idem tamen, quod in ista L. partitarum, habetur etiam in leg. 2. tit. 26. 7. partita. An autem in hoc servabimus jus canonicum, vel istas LL. partitarum? Diversae opiniones fuerunt circa hoc. Nam gloss. 23. q. 7. in summa dixit correctas esse leges in hoc disponentes, ut orthodoxi filii haberent bona parentum haereticorum. Et sequuntur illi Archidiaconus, & Joan. de Fantu. Gofred. autem tenuit contrarium, scilicet, quod in bonis temporalibus serventur leges, & non canones, nisi in terris subjectis Romanae Ecclesiae, etiam quoad jurisdictionem temporalem, ita notavit in summa, tit. de haeretic. §. quid si haereticus filios habeant, & istud etiam voluit Joan. And. in dist. cap. vergentis, ubi dixit, quod in terris imperii serventur in hoc LL. seculares, quae majori aequitati nituntur, Abb. vero ibidem dicit mirandum esse de opinione, Joan. And. quia non habet in

se rationem, & probabilitatem, cum in dist. cap. vergentis. Papa expresse faciat mentionem de terris imperii, & mander Principes seculares ad hoc compelli: neque curandum est in hoc casu de legibus, cum crimen heresis sit mere ecclesiasticum, ut in cap. inquisitionis, §. prohibemus, de haeretic. lib. 6. & poene impositionis spectat ad judicem ecclesiasticum, non ad secularem, §. in hoc, 24. quast. 2. & istud etiam tenet Alberic. in dist. leg. cognovimus, C. de haeretic. & tenet gloss. quam ibi Doct. communiter sequuntur in dist. cap. vergentis, de haeretic. lib. 6. Adverte tamen, quia de jure antiquo minus dubitationis ista quaestio habere videbatur, stante dispositione, dist. authentica gazariis. Attentis vero istis LL. partitarum majus dubium videbatur: sed adhuc tenendum est, quod juris canonici dispositio in hoc servetur, cum istud crimen sit sumere ecclesiasticum: & jus canonicum hanc poenam filiiis infligit, considerans poenam filiorum esse parentum, L. isti quidem, ff. quod met. caus. & cum idem sit in crimine Laesae Majestatis temporalis, quanto magis divini: ut in disto cap. vergentis, & ita in practica servatur, & adde Joan. Lup. de palat. rub. in repetitione cap. per vestras, super text. col. 340. in formis minoribus, versic. ex istis, ubi vide per eum, an filii de aequitate debeant alimenta habere à sisco, vel filiae dotes? Et ibi etiam quid in filiiis ante delictum haereticis à patre commissum natis.

(3) Establieser. Innuit haereticum posse condere testamentum, vide L. 16. tit. 1. supra ead. part. & quae ibi dixi.

(4) Los catholicos deuen heredar. Vide supra in gloss. 2.

(5) Tornassen a la fe. Innuitur hic, quod bona debent restitui haereticis revertis ad fidem; adde gloss. 23. quast. 7. in summa, quae dicit: quod licet bona sint ablata haereticis: si tamen revertantur ad fidem, ex misericordia eis restituntur, ut in cap. ipsa pietas 23. quast. 4. & nota, cum dicit (de misericordia) nam de rigore non sunt eis restituenda, ut voluit Archidiaconus, in cap. si vos 23. quast. 5. Adde etiam quod habetur in cap. ad abolendam, de haeretic. & in cap. ut officium, §. si vero, de haeretic. lib. 6. & cap. ut commissi, §. necnon, & ibi Archidiaconus, ead. tit. & lib. & vide Dominum, in cap. cum secundum leges, de haeretic. lib. 6. & pragmaticam Regum catholicorum datam Cordubae, anno Domini 1487.

(6) Los frutos. Facit ut ei cui jubentur bona restitui, veluti bannito, vel alias damnato, non debeant restitui fructus, & adde Alberic. in authent. idem de uestroianis, C. de haeretic.

(7) Parientes. Hoc etiam corrigitur per jus canonicum: quia nec filii reservantur bona parentum haereticorum, ut dixi supra in gloss. 2.

re Herege atal fuere Clerigo, (8) estonce heredara la Iglesia todos sus bienes, si los demandare fasta vn año, (9) despues que fuere dado por Herege. E si passare vn año, e la Iglesia non los demandare, estonce auerlo ha el Rey. E si este atal fuere lego, aura el Rey otrosi todos los bienes.

LEY VIII.

Que fuerça ba el Desheredamiento, quando es fecho de rebicamente.

Si el padre deshereda su fijo por alguna razon qualquier, de las que diximos en las leyes

ante desta, si fuere prouada, (1) dezimos que deve perder porende el fijo la heredad del padre. Otrosi dezimos, que como quier que el padre pusiesse muchas razones, destas sobredichas, contra su fijo, quando lo desheredare; si non pudiere todo prouargelo, el, o el heredero que fuere escrito en el testamento, abonda que sea probada la vna cosa (2) tan solamente. Mas si por alguna otra razon qualquier, (3) que non fuere de las sobredichas en estas leyes, desheredasse el padre a su fijo, non le valdria tal desheredamiento.

LEY

(8) Clerigo. Adde cap. excommunicamus, §. 1. de haeretic. ubi vide Abb. & Joan. de Ana. ubi videbis quid faciendum de bonis clerici haereticus.

(9) Fasta un año. Nota de annali prescriptione, ut etiam not. gloss. in dist. §. causas, versic. si quis de praedictis. An autem leges istae regiae hoc tempus Ecclesiae praescribere possint, non est sine dubio ex his, quae habentur in cap. quae in Ecclesiis, & in cap. Ecclesia S. Mariae, de constit. licet in contrarium adduci possent ea, quae cumulat Guillel. Benedic. in repet. cap. Raynuntius, super verbo, & uxorem nomine Adelasiam, num. 240. cum sequenti. vide quae dicam in leg. 2. tit. 26. part. 7. in gloss. pen.

LEX VIII.

Legitima causa exheredationis à testatore inserta, & ab haerede probata tenet exheredatio: & si plures causae inferantur, sufficit unam legitimam probari. Hoc dicit.

(1) Si fuere prouada. Adde L. omnimodo, C. de inoff. testam. & in authent. non licet, C. de libert. praeter, & in corpore, unde sumitur in authent. ut cum de appellat. cognos. §. siue igitur, & dicit Angel. in authent. de nups. §. ingratitude, collat. 4. quod sit cautus Advocatus, ut semper contra filium exheredatum faciat causam ingratitude probari: nam etiam si pater in exheredatione filii, causam ingratitude non inferuerit, licet testamentum ob hoc non teneat, & succedatur ab intestato, utpote exheredatione non legitime facta; tamen adhuc filius exheredatus, probata causa ingratitude, excluditur à successione intestati per text. in dist. §. ingratitude. Et istud dist. Angel. dicit singulariter Jason in dist. authent. non licet in 7. limitatione, & transibit ibi cum eo. Ego tamen semper dubitavi de veritate hujus disti, quia videtur contra text. in dist. authent. ut cum de appellat. cognos. §. aliud quoque capitul. collat. 8. & §. siue igitur: & contra LL. 4. & 10. titul. 7. partit. 6. & quia ingratitude non excludit à successione intestati, L. cognatis, ff. und. cognatis, & tenent Guillelm. Barr. Bald. & alii, in leg. fratres, C. de inofficio. testam. ubi respondent ad dist. §. ingratitude, & tenet etiam, & late probat hoc Franciscus de Areti. in leg. 3. §. filius quoque, ff. de liber. & postum. tenet etiam Socin. consil. 105. incipienti, viso processu in causa querele, 3. volum. colum. fin. de jure tamen isto partitarum ingratitude excludit fratrem etiam à successione intestati, ut in leg. 12. infra ead. ubi vide, & quae dixi in leg. 10. infra eadem.

(2) Una cosa. Adde dist. §. siue igitur, & §. si tales, in authent. ut cum de appellat. cognos. & facit ad illud dictum singulariter Innocent. in cap. in praesentia, de renunt. quod sententia lata expressa dupli causa, si una sit vera, licet alia sit falsa, tenet sententia ex causa vera, & adde Bald. in leg. 2. §. ignominia, ff. de bis, qui notan. infra, & inducit Bartol. dist. §. siue igitur, quod si in livello plura simul narrantur, vel mandantur: quorum alterum per se sufficit non esse necesse omnia probari: sed alterum tantum, & remittit ad nota in cap. licet causam, de probation. & in 2. de rescript. ubi vide Abba. & late per Felin. col. 16. & 17. cum sequentibus. An autem videatur quis se adstringere ad probandum eo modo, quod in libello narrat?

Vide Bart. in leg. habebat in princ. ff. de inoff. & in dubio nemo videtur se adstringere, nisi quatenus agere desiderat, ut tradit Bald. in leg. adita, in 2. textu. colum. 2. C. de edend. & nota etiam, quod licet quis se adstringat ad probandum, non per hoc fundat intentionem adversarii agentis, Bald. in leg. 1. C. si advers. credito, & vide, quod notat Jaso. post Salice. in leg. cum virum, C. de fideicom. Item nota, quod licet pars se adstringat ad probandum per testes, & instrumenta, poterit congruo tempore facere positiones, Bald. in leg. 2. §. quod observari, C. de jura. calumniae, vide notab. in ista materia per Bald. in leg. 1. penul. colum. C. de condi. indeb. ubi ad intellectum, dist. cap. licet causam, in verbo, se adstringit, & ibi dat regulam, quod ad qualitatem probandam, numquam videtur quis se adstringere, nisi quando qualitas mutat specificationem actionis, vel exemptionis, vel facit aliquem adempti ad id, ad quod aliis non admitteretur, & dat etiam aliam regulam, quod quando plura requiruntur loco unius causae finalis: tunc omnia sunt probanda conexam. Secus si retulerit plures causas finales, vide ibi per eum, & in causa criminali adstringere se ad ea, quae non sunt de natura punitionis, nihil operatur gloss. in dist. cap. licet causam, & Bald. in dist. leg. penult. vide etiam in ista materia, quod notat Bald. in leg. 2. colum. 1. C. de proba. & in leg. 2. colum. 6. C. de servit. & in leg. frustra, & in leg. cum te minore, C. eod. titul. & in leg. testium, & colum. 3. C. de test. & in leg. si non, C. de contra empti, & Bart. in leg. qui uxori, §. quid tamen, ff. de adult. & quod dicit Bald. in leg. 1. 14. & 15. colum. C. qui accusa. non possit, & in leg. fin. C. de fal. & in leg. fin. colum. 12. C. de edict. divi Adrian. Toll. & in leg. minoribus, C. de bis, quibus ut indignis, & Joan. de Plate. in leg. 2. C. de delato. lib. 10. nota haec, quia collegi longo studio, & poterunt prodesse, cum casus se obulerit.

(3) Otra razon qualquier. Nota valde istam legem, nam per ea videtur reprobari illa communis opinio, de qua dixi in leg. 4. in gloss. 1. supra isto titulo. scilicet, quod ex aliis causis aequae gravibus, vel gravioribus: quam in istis legibus expressis, filius possit exheredari: nam hic aperte confunditur illa communis opinio, cum dicit, otra razon qualquier, & satis bene etiam, quod dicitur in dist. §. aliud quoque capit. in princ. in authent. ut cum de appellat. cognos. per quem text. hoc idem voluit Alexand. in dist. authent. non licet, colum. 2. num. 4. Sed ista L. partitarum probat hoc clarius, cum dicit, qualquier, de cujus dictionis natura est, quod intelligatur universaliter, nihil excipiendo, ut in cap. solita, de majori. & obediens, tradit late Jason. in leg. quaedamque, ff. de verborum obligationibus, non enim sequitur, ita generaliter intelligendo aliqua inhumanitas imò favor, & exclusio exheredationis, quae est odiosa, ut not. gloss. per text. ibi in leg. 2. ff. de liber. & postum. neque sequeretur aliquid absonum: neque oporteret per aliam legem aliquam restrictionem facere; imò expressè excluduntur omnes aliae ingratitude per LL. expressè, ut in dist. §. aliud quoque capitulum, & sic cessant limitationes, quae dantur ad id, quod habetur in dist. cap. solita, hanc etiam opinionem ultra Alex. ubi supra, tenuit Hofcien. in summa de testam. §. qualiter in-

LEY IX.

Como, quando el fijo es desheredado en el comienzo del Testamento, o en la fin, se entienda que es desheredado en todos los grados de la herencia.

Rados llaman, en latin, al establecimiento del heredero que es fecho primeramente, e a la substitution que hazen despues, quando dan sustituto a aquel heredero: e esto es puesto por semejanza. (1) Ca, assi como ha en la escalera muchos grados, que autem si exheredatio fieret in favorem filii, vel ipso filio volente? Vide per Alexand. quod tunc etiam extra istos casus tenet in authent. non licet, colum. 1. & 2. C. de liber. prater.

LEX IX.

Exheredatus ante substitutionem, vel post omnes gradus substitutionis videtur ab omnibus gradibus exheredatus. Hoc dicit.

(1) Por semejanza. Adde L. juriconsultus, §. gradus, ff. de gradi. assignat.

(2) Ante del primero grado. Azo. C. de liber. prater. in summa, dicit. Item fieri debet exheredatio ab omnibus heredibus, non ab unius persona tantum, ff. de liber. & posthum. L. 3. §. filius. Item fieri potest ab omnibus gradibus heredum, quod est, si fiat exheredatio ante gradus omnes, vel post gradus omnes, vel intra gradus, & est tunc inter gradus: quando persona precedens exheredationem, est in alio gradu, quam persona, que sequitur exheredationem, dist. §. filius, & §. ante, & §. in eodem, & C. eod. L. 1. & vide de hoc per gloss. & Doctor. in dist. leg. 1.

(3) O despues. Adde dist. §. filius, & dist. L. 1. C. de liber. prater.

(4) Entiendese. Ita quod dicebat gloss. in dist. leg. 1. quod nec probatio in contrarium admitteretur, cum exheredatio facta fuit post omnes gradus. Sed communiter Docto. ubi tenent contrarium, & in dist. §. filius. Si vero exheredatio fiat a persona unius ex heredibus, non valet, ut dixi in gloss. 1. cum enim exheredatio fit ab hereditate excludit, ut in leg. quidam cum filium, ff. de verbor. obligatio, non valet, si a persona tantum fiat, argu. L. cum quidam, ff. de liber. & posthum. & quia si respectu illius, a quo fit, valet: & respectu alterius non valet: pro parte testatus, contra regul. L. jus nostrum, ff. de regul. jurin. Si tamen unus tantum esset institutus, tunc valet exheredatio, licet ab illius persona etiam proprio nomine nominata fieret, arguendo a contrario ex dispositione dist. §. filius, & L. non putavit, §. si ab uno ex heredibus, ff. de contr. tabul. L. si a primo, ff. de liber. & posthum. & idem est, si plures essent instituti, & ab omnibus etiam proprio nomine nominatis fieret exheredatio, ut probatur in leg. penult. ff. de injusto rupto. item ex ista leg. cum ejus concordant. Nota, quod clausula in principio, vel in fine apposta, refertur ad omnia in scriptura contenta, & adde L. si quis ex argentarii, §. si initium, ff. de eden. & L. talis scriptura, & ibi plenè nota, ff. de leg. 1. item clausula in medio capitulorum posita, refertur ad precedentia, & sequentia, ut in dist. §. filius, & cap. 2. requirit, de appellat. & procedunt prædicta etiam in pen-

que son llamados sustitutos: onde, si el padre deshereda su fijo, en ante del primero grado, (2) o despues (3) de todos los grados de los herederos institutos, e institutos en su testamento, entiendese (3) que es desheredado de todos estos grados sobredichos.

LEY X.

Como, el Testamento en que el padre non deshereda a su fijo, nin habla del, non vale.

Preteritio, en latin, tanto quiere dezir, en romance, como passamiento que es fecho calladamente, non faziendo el testador mencion en el testamento, de los que auian de heredar lo-

Ley 10. tit. 4. lib. 5. Recop.

nalibus dispositionibus, quando ipsamet clausula continet dispositionem pœnalem, adeo quod non potest dispositio censeri repetita sine pœna, sed quando pœna effit distincta a dispositione, tunc non refertur ad capitula sequentia, gloss. magna in Clement. 2. ad fin. juncta gloss. fin. de vita, & honest. Clerico. est tamen gloss. contraria in cap. de multa. do preben. quam dicit veriorum ibi Abb. colum. fin. ubi nota, quod si in fine alieujus statuti finalis sit aliqua additio, quod pœna apposta in principio videtur repetita in illa additione, ex quo enim adjicitur, videtur, quod sit pars illius statuti, quod intelligit, cum ponitur in statu verbum adjectives, vel simile, vide latè in materia per Alexand. in dist. leg. talis scriptura, & per Felin. in cap. causamque, de scriptis. ubi etiam Abb. colum. 2. vide etiam per Abb. in cap. Ecclesia vestra, & 6. not. ubi bonus text. de electio. & quod dicit gloss. in cap. constitutus, 3. quast. 5. & vide, quod dicit Bal. notabiliter in leg. 1. C. de legit. hered. & in §. penult. si de seu. fuer. contro. inter domi. & agnatum, & per Bart. in leg. si servus, §. critique differentia, ff. vi bonorum rapti. & in leg. mariti, §. hoc quinquennium, ff. de adulte. & in leg. si legatum, ff. de annuis legat. & in leg. fin. §. pen. ff. de liber. lega. Adde etiam de pœna in fine apposta Joan. de Pla. in leg. pen. C. de aqua ductu, lib. 11. Et quod etiam de clausula in fine apposta dicit Bart. in authent. at liceat matri, & avia, §. fin. colla. 8. & notabiliter per eundem Bart. & Paul. in leg. fin. ubi bonus text. ff. de reb. dub. & Bald. in leg. 1. ff. de constit. princ. & quod dicit Bald. in leg. quisquis, C. si cert. pet. & adde, quod habetur in cap. inquisitioni, de appel. Et nota, quod quando commode non possunt referri verba clausule sequentis ad precedentem non fit ista relatio, seu repetitio, L. 1. §. hoc edito, ff. de postul. gloss. & Doctor. in leg. si idem cum eodem, ff. de juris. omn. judic. Item quando precedentem clausula habent suam propriam, & specialem determinationem generalis clausula sequens, non refertur ad illas. L. do-li clausula, ff. de verb. ob. L. talis scriptura, & ibi Bart. ff. de lega. 1. cap. cum dilecti, de dona. unde Card. & Imol. Bald. in leg. 1. C. de leg. hered. & quando verba, que sunt in ultima clausula, non sunt per se principaliter posita, sed ad aliam dispositionem qualificandam, ut quia condicionalis modus inseritur legato ultimo loco apposto, tunc ad ultimo loco positum, tantum refertur, L. filium, ff. quando dies lega. cedit. Bart. in leg. fin. ff. de reb. dub. Item neque referuntur quando ex tali relatione annullaretur precedens dispositio, Pavl. de Cast. in dist. leg. fin. & in leg. 1. C. de liber. prater. Item si clausula apponitur in medio alieujus cap. ad solum illud cap. refertur, dist. L. 3. §. filius, gloss. Bart. & Docto. communiter in dist. leg. 1. C. de liber. prater. Abb. in dist. cap. 2. requirit, & eleganter consil. 75. incipit, illud de jure queritur. In his locis reparies in ista materia nota notanda, que sparsum dispersa hic collegi: que cum casus occurrerit, dabunt tibi honorem.

LEX X.

Si in exheredatione causa specialiter non designatur, vel designata, non probatur: repellitur institutus: & luc-

fuyo por derecho. Esto seria, como si el padre estableciesse algund estraño, (1) o tro su pariente, por su heredero, non haciendo enmienda de su fijo, heredandolo, nin desheredandolo. (2) Pero el testamento que fuere fecho en esta manera, non valdria: (3) e por ende ha menester; que quando el padre quisiese que vala su testamento, Partida VI.

cedit exheredatus: licet hæres, quando non est expressa causa per testatorem, se offerat justam causam exheredationis probaturum: & idem si filius est præteritus. Hoc dicit.

(1) Estraño. Idem dicit, si institueret alios filios, & unum præteritum, L. si post mortem, §. fin. ff. de bono. poss. cont. tabul.

(2) Heredandolo, nin desheredandolo. Habes hic, quod præteritus dicitur, qui non fuit institutus, neque exheredatus, unde licet de eo aliàs facta sit mentio in testamento, dicitur filius præteritus, L. quidam, & ibi not. Bart. C. de fideicom. idem Bart. in leg. 3. C. de liber. prater. Bald. in authent. ex causa, col. 1. C. eod. & procedit etiam, si relinquere hereditas filio præterito per fideicommissum, L. ita tamen 27. §. qui rogatus, 12. & ibi Bart. & Paul. ff. ad Trebell. An autem filius, cui pater in vita dedit suam legitimum, postea adhuc tanquam præteritus dicere testamentum nullum? Bart. in leg. Gallus, §. quid si tantum, col. 4. versic. præterito posito. dum allegat, L. Papinianus, §. quarta, ff. de inofficio. testam. velle videtur, quod non, & ibi etiam notant alii Docto. post eum: ille enim, cui non debetur legitimum, non potest regulariter impugnare testamentum, eo quod tunc nulla sibi sit injuria, & ita etiam consulendo tenet Alexand. consil. 180. incipit vixi duobus instrumentis, volum. 5. col. 2. Decius, consil. 86. num. 2. tu adde, quod hoc probatur in leg. cum queritur, C. de inofficio. testam. & limita, nisi turpis persona esset a patre instituta: nam tunc filius, etiam si sibi sit relicta inægra legitima, poterit agere querela ad residuum, odio instituti, per leg. Pantenius, ff. si quis a par. fuer. manu. idem tenet Paul. in leg. fratris, C. de inofficio. testam. sicut etiam est in fratre, instituta turpi persona, secundum eundem Paul. quod not. Contrarium tamen in fratre voluit Salicet. in leg. fratris, C. de inofficio. testam. 4. quast. ad fin. idem etiam volens in filio, & respondet ad leg. Pantenius, quod loquitur: quando pater ex toto erat præteritus, & istud etiam in fratre tenet Bart. in §. 1. in authent. de hered. & salci. & Angel. in dist. leg. fratris, & istud videtur verius, tam in filiis, quam in fratribus.

(3) Non valdria. Intellige, si filius præteritus sit in potestate, ut in leg. inter cetera, ff. de liber. & posthu. & L. 1. ff. de injust. rupt. si sit emancipatus, hodie per jura authenticorum, & per istam leg. indistinctè loquentem, & tenet Bart. in dist. leg. 1. & in leg. Gallus, §. in omnibus, ff. de liber. & posthu. Limita tamen istam leg. per text. singulariorem, secundum Bart. ibi in leg. fin. duobus, §. si prius, ff. de bo. poss. cont. tabul. & per illum text. inferebat quidam solemnem Advocatus, & satis doctus, quod si pater habens facultatem faciendi majoriam in primum filium, vel secundum: & eorum descendentes, quod si fecit per viam testamenti majoriam in primum filium, & ejus descendentes. Et deinde mortuo isto filio, relicto nepote ejus filio, pater fecit secundum testamentum, in quo poterit quemdam alium filium Monachum novitum forte in ordine S. Francisci: & fecit illam majoriam in secundum filium, quod tenebit majoria secundo loco facta, & non prima per illum text. quod procederet, si teneremus opinio. Paul. de Cast. consil. 327. incipit, duobus facit, volum. 1. quast. §. si quis autem, L. hac consultiissima, C. de testam. procedat, & si in primo testamento essent instituti venientes ab intestato, cujus contrarium tenet Alexand. in dist. §. si quis autem, in fin. ut dixi in leg. 22. tituli. 1. supra eadem partii. forte tamen con-

e ouier labor de desheredar su fijo en el, que muestre razon cierta por que lo face, nombrandola; diziendo señaladamente (4) que por aquella razon lo deshereda. Ca, de otra guisa, non valdria (5) el testamento. Pero dezimos, que maguer diga el padre en su testamento razon cierta, por que deshereda su fijo, o su nieto, que non deue ser

servaretur majoria secundi testamenti, quando non esset facta per viam institutionis, per authent. ex causa, C. de liber. prater. secus si per viam institutionis, cogita. Et quid si pater tendens ad mortem, fecit majoriam in filium, ipsumque gravavit, ut daret mille filio spurio: contigit, quod testamentum, in quo facta est majoria, rumpitur ex causa præteritionis, vel allegatur aliàs, quod ille spurius non potest habere: quia haberet plenum filii legitimum: & sic est obtentum cujus lucro cendunt ista mille, an majoria, vel ad lucrum aliorum filiorum? Et videtur, quod lucro filiorum per text. in leg. bi, quibus secundum secundam testam. gloss. & Bart. in leg. 3. §. item si quis, ff. de lega. prest. Quid autem si filius præteritus taceat per annum, an excludatur a jure dicendi nullum? Gloss. in leg. si impubes, §. fin. ff. de carbonia. edit. vult, quod excludatur: & cum illa gloss. transir Bart. in leg. filio præterito. colum. pen. versic. si verò tanto tempore non taceat, & hoc etiam tenet idem Bart. in leg. uxoris, C. de posthu. hered. instit. & L. nonnunquam, Bald. verò in leg. 1. C. de legit. hered. argumento illius leg. dicit Bart. pessimè loquutum in hoc, in dist. leg. filio præterito, & ponderat, quod gloss. in dist. §. fin. si impubes, dixit interim, ex quo pater fuisse de mente gloss. quod adhuc dixi posset testamentum nullum, interim tamen donec dicitur nullum, & postquam per cursum anni præteritus est exclusus à contra tabulas, bene valet testamentum æquitate prætoris: ita quod interim institutus etiam movet actiones, & lucratur fructus hereditatis: & istum dicit esse casum singularem in dist. §. fin. incipienti quæstum, & idem tenet Bald. in leg. 2. colum. 1. C. de bonorum poss. cont. tabul. ubi Alexand. col. 9. versic. juxta prædicta est videndum, tenuit idem post Bald. Ang. Paul. de Cast. & Ludovic. & Francisc. de Rampo. & Imol. in dist. leg. filio præterito, & alios per eum relatos, ubi latè de intellectu, dist. §. quæstum, & cum per præteritionem filii, testamentum sit nullum: non potest hereditas adiri, vide in leg. ventre, ff. de acquir. hered. & in leg. illud, §. fin. ff. de cont. tabul. & quæ notat gloss. & ibi Docto. in leg. 2. C. de bono. poss. cont. tabul. in gloss. fin. Et quid si filia præterita nollet dicere testamentum nullum: an possit petere dotem ab extraneo hærede instituto? Vide Bald. quod sic in leg. fin. C. de dot. promissio. an autem præteritus possit approbare testamentum in præjudicium fratrum, quibus est aperta via? Vide per Bald. in dist. leg. 2. C. de bono. poss. contra tabul. colum. 1. ubi tenet, quod non per leg. si post mortem, §. fin. ff. de bonorum poss. contra tabul., in quo sunt opinioniones, vide per Alexand. in dist. leg. 2. col. 2. versic. subsequenter queritur.

(4) Señaladamente. Adde dist. authent. non licet, & in corpore, unde sumitur, & intellige, & limita, quando filius venit per modum hæredis: secus enim, si beneficio leg. vocetur ad aliquid: nam tunc repellitur ingratum, etiam nulla fieret expressio causæ, ut in leg. fin. & ibi Baldus, 2. lectu. C. de secundis nupt.

(5) Ca de otra guisa, non valdria. Approbatur hic opinio Joan. de qua in authent. ex causa, C. de liber. prater. & est opinio communis, de qua per Bart. & alios, in leg. 1. ff. de testam. & per Bald. & Saly. in dist. authent. ex causa, & reprobat opinio Fulgosi, ibi & Joan. de Imol. in dist. leg. 1. qui dicebant, quod etiam hodie, quando filius est exheredatus sine expressione causæ legitimæ nihilominus valet testamentum: & opus sit illud per querelam rescindere.